

14. 11.2024

PYYDETTY ASiantuntijan LAUSUNTO

Asia: HE 133/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta <https://www.eduskunta.fi/pdf/HE+133/2024>

Taustaa: Keliakia on autoimmuunisairaus, jossa vehnän, ohran ja rukiin sisältämä gluteeni johtaa autovasta-aineiden kehittymiseen ja ohutsuolen limakalvovaurioon siihen perinnöllisesti alttiilla henkilöillä. Alttius on vahvasti perinnöllinen. Ohutsuolen limakalvovaurio johtaa ravinnon imeytymishäiriöihin, aiheuttaen mm. vatsakipuja, ripulia, anemiaa, laihtumista ja altistaa ohutsuolen kasvaimille. Lisäksi hoitamattomaan keliakiaan liittyy lukuisia suolen ulkoisia oireita kuten osteoporoosi, nivelvaivat, infertiliteetti ja neurologiset oireet.

Suomessa arvioidaan olevan n. 400.000 aikuiskeliakikkoa, mutta tauti on alidiagnostisoitu ja vasta-aineiden perusteella sitä esiintyy jopa 2% väestössä ja esiintyvyys kasvaa iän myötä. Keliakia on lisääntymässä väestössä vastaavasti kuin tulehdukselliset suolistosairaudetkin. Keliakian diagnoosi voidaan asettaa verinäytteestä määritettyjen vasta-aineiden (kudostransglutaminaasivasta-aineet >10x viitealue) perusteella, eikä diagnoosi edellytä enää tähystystutkimuksia.

Hoito: Keliakian hoito, suolinukkavaurion korjaantuminen ja keliakiaan liittyvien komplikaatioiden ehkäisy edellyttää elinikäistä gluteenitonta dieettiä, jossa ei ole mukana kotimaisia viljoja lukuun ottamatta kauraa. Hoitovasteen edellytyksenä on hyvä hoitomyönteisyys ja tiukka gluteenittoman dieetin noudattaminen, johon vaikuttaa myös gluteenittomien tuotteiden hinnoittelu.

Gluteeniton ruokavalio on kustannuksiltaan selkeästi kalliimpi kuin tavallinen ruokavalio. On arvioitu, että gluteenittomat valmisruoat, välipalat ja herkut ovat yleensä 20-100 % kalliimpia kuin tavalliset vaihtoehdot ja esim. leivät n. 2 kertaa kalliimpia. Keliakia siis lisää selkeästi elinkustannuksia. Suomessa on ollut aiemmin käytössä ns. keliakiakorvaus, mutta se lopetettiin vuonna 2016 säästötoimenpiteenä.

Johtopäätelmä: Esitetty keliakiakorvaus voidaan rinnastaa muiden kroonisten sairauksien lääkekorvauksiin perustuen siihen, että gluteeniton dieetti on sairauden ainoa hoitomenetelmä, ainakin toistaiseksi ja hoito on välttämätön ja elinikäinen. Korvauksen on myös todettu parantavan hoitomyöntyvyyttä

(Arias-Gastelum M, ym. <https://doi.org/10.2147/NDS.S143404>).

Mahdollisesti myönnettävän korvauksen perusteena tulee olla varmennettu keliakia. Viljatuotteisiin liittyvät vatsavaivat, ns. non celiac gluten sensitivity, ei ole peruste korvaukselle. Sen esiintyvyys väestössä on jopa 6%.

Martti Färkkilä

Professori, emeritus

Helsingin Yliopisto ja HUS Vatsakeskus

PL 340, 00029 HUS, 0405566507

martti.farkkila@hus.fi